



# SUOMEN AGILITYLIITTO RY

YMPÄRISTÖVASTUUSUUNNITELMA



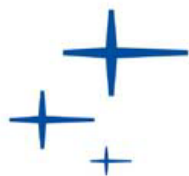
## Sisällys

Johdanto.....	3
Ympäristövastuusuunnitelman tavoite.....	3
Toiminnan esittely.....	4
Nykytilan selvitys.....	4
Toimisto.....	5
Toimikunnat.....	5
Jäsenseurat.....	5
Tunnistetut tavoitteet ja toimenpiteet.....	6
Toimisto.....	7
Toimikunnat.....	8
Jäsenseurat.....	8
Jatkosuunnitelmat.....	9
Lähteet ja lisäinfoa.....	10

## Johdanto

Tämä ympäristövastuusuunnitelma on toteutettu Hämeen ammattikorkeakoulun kestävän kehityksen koulutuksen opinnäytetyönä. Suunnitelman alussa esitellään tavoite ja Suomen Agilityliiton (SAGIn) toimintaa. SAGIn ja sen jäsenseurojen ympäristöasioiden nykytilaa on kartoitettu haastatteluilla ja kyselyillä syksyllä 2023. Vastausten pohjalta on rakennettu konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet ympäristövastuullisuuden lisäämiseksi. Suunnitelmaa päivitetään jatkossa vuosittain ja työstetään yhteistyössä jäsenseurojen kanssa.

Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen ovat päivä päivältä ajankohtaisempia aiheita. Planetaaristen rajojen tunnustaminen ja kulutustottumusten systemaattinen muutos on jokaisen yksilön ja toimijan vastuulla. Ympäristövastuusuunnittelun tukipilareina ovat YK:n jäsenmaiden kestävän kehityksen tavoiteohjelma Agenda 2030, jonka perustana on planeetan kantokyvyn rajat ja tasa-arvo, sekä kansallinen strateginen tavoite Hiilineutraali Suomi vuonna 2035. SAGI toimii ympäristöasioissa Suomen Olympiakomitean laatiman Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelman 2020–2024 mukaisesti ja tarkastelee toimintaansa myös sen pohjalta.



## Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma

#urheillaan ihmisiksi



REILU PELI – URHEILUYHTEISÖN EETTISET PERIAATTEET

YK:N KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET 2030



## Ympäristövastuusuunnitelman tavoite

Tavoite on, että SAGI tunnistaa ja arvioi toimintansa ympäristövaikutukset muun muassa kilpailutoiminnan, tapahtumien, matkojen ja hankintojen osalta. Agilityliitto haluaa vähentää konkreettisin teoin toiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia ja edistää ympäristökestävyyttä pitkäjänteisellä toiminnalla. Tarkastelu ja myös konkreettiset teot on jaettu tässä suunnitelmassa kolmeen osa-alueeseen: toimisto, toimikunnat ja jäsenseurat.

Ympäristöasiat on tarkoitus ottaa myös osaksi SAGIn viestintää. Vastuullisuusviestinnän ensisijaisena tavoitteena on SAGIn vastuullisuustekojen tuominen näkyväksi. SAGI haluaa myös herättää kiinnostusta ja keskustelua sidosryhmien keskuudessa. Agilityn jäsenseurojen kautta SAGI tavoittaa 14 000 agilityn ja arviolta n. 63 000 muiden koiralajien harrastajaa. SAGIlla on myös monia sidosryhmiä, kuten julkisen ja yksityisen sektorin edustajia, lemmikkialan toimijoita ja elinkeinon harjoittajia. Kyse on isosta potentiaalista ja mahdollisuudesta lisätä ihmisten tietoisuutta ja vaikuttaa alan toimintakulttuuriin.

## Toiminnan esittely

Suomen Agilityliitto ry on suomalaisten agilityä harrastavien seurojen muodostama liitto, joka on perustettu vuonna 2006. SAGI toimii paitsi agilityseurojen ja -harrastajien yhdyssiteenä ja keskusjärjestönä, myös agilityharrastuksen etujärjestönä. SAGI on Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n, Suomen Olympiakomitean, Suomen Valmentajat ry:n ja Suomen Paralympiakomitea ry:n jäsen.

SAGIn pääasiallisena tarkoituksena on edistää ja kehittää agilityurheilua, -liikuntaa ja -harrastetoimintaa seurojen kautta, tavoitteenaan lajin harrastajien fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehittäminen. SAGIn toiminnassa kannustetaan kaiken ikäisiä ihmisiä fyysiseen aktiivisuuteen, liikkumiseen, urheiluun ja seuratoimintaan. Tavoitteena on edistää koirien koulutusta ja hyvinvointia sekä parantaa yleistä koiranpitoa.

## Nykytilan selvitys

Suomen Agilityliiton asioiden toteuttamisesta vastaa liiton jäsenten syyskokouksissa valitsema hallitus. Hallituksen tehtävänä on valmistella ja huolehtia liiton kokousten päätösten toimeenpanosta, edustaa yhdistystä sekä hoitaa yhdistyksen juoksevien asioiden hallinto.

Liiton päivittäisten asioiden hoitamisesta sekä hallituksen kokousten valmistelusta vastaa hallitus yhdessä toimiston henkilöstön kanssa.

Valtakunnallisena järjestönä SAGIn toiminta tapahtuu pitkälti verkossa, joka pienentää ympäristökuormitusta ns. perinteiseen toimintaan verrattuna. Liiton paperinen jäsenlehti lakkautettiin kannattamattomana vuoden 2019 lopussa ja viestinnän painopistettä haluttiin kehittää sähköiseen suuntaan. Sosiaalinen media (Facebook ja Instagram) ja kotisivut ovat SAGIn pääasialliset viestintäkanavat. Liitto viestii toimikunnille, jäsenseuroille ja lisenssinhaltijoille myös kuukausittaisen sähköisen uutiskirjeen kautta. Liiton sääntömääräisiin kokouksiin tarjotaan osallistumismahdollisuus myös etäyhteydellä, ja osallistuminen tapahtuukin nykyään pääosin etänä.

## Toimisto

Agilityliitolla on vuokrattuna työntekijöille kolmen työpisteen toimisto (40 m<sup>2</sup>), 3 autopaikkaa pysäköintialueelta sekä tavaroiden säilytykseen varasto (15 m<sup>2</sup>) Sporttitalolta, Helsingistä. Sähkösoyimus kiinteistöön on tehty vuokranantaja Olympiakomitean puolesta ja sähkökäytöstä maksetaan kiinteä erilliskorvaus vuokran lisäksi. Toimistolla viedään pahvit kierrätykseen, keittiöpisteillä on keräyspisteet myös biojätteelle ja muoville.

4 työntekijää tekevät työnsä pitkälti etänä. Työntekijöiden toimenkuvaan kuuluu erilaisten tavaroiden postittamista kilpailu- ja edustustoimintaan liittyen, jonka takia työntekijän täytyy mennä fyysisesti toimistolle. Arvokisoihin, joita järjestetään vähintään 7 kpl vuodessa, liittyy mainoslakanoiden, palkinto- ja kuvausseiniä, kilpailijoiden numeroliivien, palkintojen jne. postittamista järjestäville seuroille. Myös edustusjoukkueiden, toimikuntien ja leirityksiin liittyvien vaatteiden postitus on toimiston työntekijöiden vastuulla.

Valtaosa työtehtäviin liittyvistä dokumenteista (esim. jäsenhakemukset, koirien mittaustodistukset) on sähköisessä muodossa. Myös agilitykilpailujen tulokset käsitellään nykyään sähköisesti eikä liitolle ole vuodesta 2018 alkaen tarvinnut toimittaa paperiversioita tuloksista.

## Toimikunnat

Liiton varsinainen toiminta on jaettu koulutustoimintaan, kilpailutoimintaan, viestintään ja hallintoon. Kunkin toiminta-alueen toiminnan järjestämisestä vastaa hallituksen ohjauksessa ja valvonnassa työskentelevät toimikunnat (5 kpl syyskuussa 2023). Toimikunnat suunnittelevat, valmistelevat ja panevat täytäntöön omaan toiminta-alueeseensa liittyviä hankkeita. Toimikuntien alaisuuteen voidaan tarvittaessa perustaa työryhmiä.

Toimikuntatyö toteutetaan etätapaamisin ja itse toimikuntien työ tapahtuu hyvin pitkälle sähköisesti. Liiton toimikuntien kokoukset järjestetään etänä, samoin koulutukset jos se vain on koulutuksen luonteeseen sopivaa. Näin ollen toimikuntien suora ympäristövaikutus on pieni. Toimikunnilla on kuitenkin mahdollisuus ohjata ja neuvoa agilitytoiminnan eri osa-alueita myös ympäristövastuuasioissa, mutta tätä vaikutusmahdollisuutta ei ole vielä kaikilta osin tunnistettu.

## Jäsenseurat

SAGIn 245 jäsenseuraa (syyskuussa 2023) jakautuvat maantieteellisesti koko maan alueelle painottuen Etelä-Suomeen ([kartta](#)). Kartalle saa näkyviin myös agilitytuomarien maantieteellisen jakauman, tämä noudattelee painotuksessaan seurojen jakaumaa.

Harrastus-, koulutus- ja kilpailutoiminta tapahtuu jäsenseurojen käyttöön hankkimissa ulko- ja sisätiloissa ympäri vuoden. Osalla seuroista on kokonaan oma halli, toisilla halli on vuokrattu yksityiseltä tai julkiselta sektorilta kokonaan omaan käyttöön. Osa seuroista vuokraa halleista vain yksittäisiä treenivuoroja, jolloin harjoittelu painottuu ulkokentälle. Käytössä on sekä kylmiä,

lämpöeristettyjä että lämmitettyjä halleja, ja hallien pohjamateriaalina käytetään pääosin keinonurmea tai kivituhkaa.

Harjoitukseen ja kilpailuihin liikutaan hyvin usein yksityisautoilla, johtuen koiran ja lajissa käytettävien tavaroiden kuljetustarpeesta, sekä monesti hallien sijainnin takia. Myös kouluttajat liikkuvat useimmiten yksityisautoilla, heillä saattaa lisäksi olla omia koiria autossa mukana. Kimpakyydit voivat olla haastavia, jos koirat eivät tule keskenään juttuun samassa tilassa auton takakontissa. Lisäksi koirien vaihtaminen autosta harjoitusten aikana voi olla haastavaa jos kentällä/hallilla ei ole häkkimahdollisuutta. Liikkuminen, itse treenikaveri eli koira ja hallien lämmitys ovat lajin suurimmat ympäristökuormitustekijät. Lisäksi tapahtumissa syntyy jätettä ja mahdollisesti ruokahävikkiä kanttiinitoiminnasta.

Myös agilityesteiden valmistus ja logistiikka, sekä hankinta yleensä ulkomailta aiheuttaa päästöjä. Toisaalta, agilityesteiden jälleenmyyntiarvo on korkea ja kilpailukäytöstä poistetut esteet pyritään myymään toisille seuroille koulutuskäyttöön tai yksittäisille harrastajille. Näin saadaan esteiden elinkaarta pidennettyä.

Kyselyvastausten perusteella osassa seuroja on suunniteltu tai jo tehtykin ympäristön kuormitusta vähentäviä toimenpiteitä. Mm. hallin lämpötilaa on laskettu, hallin lämmitykseen käytetään ilmalämpöpumppuja, valaistuksen energiankulutusta on pienennetty vaihtamalla LED-lamppuihin, öljylämmityksestä luopumista suunnitellaan, kanttiinin ja talkooväen ruokahävikkiin on kiinnitetty huomiota ja ruokatarjonnassa on siirrytty kasvispainotteisempaan suuntaan, jätteet lajitellaan asianmukaisesti, tavarapalkintoja on vaihdettu lahjakortteihin tai syötäväksi palkinnoksi. Toisaalta yli puolet vastanneista seuroista eivät ole kiinnittäneet ympäristöasioihin vielä mitään huomiota. Osasta vastauksia kävi ilmi, että agilityyn liittyvää ympäristötietoisuutta tulisi tarjota seuroille, aloittaen perusteista. Vastauksissa myös toivottiin suoraan SAGIlta tukea ja neuvoja seurojen ympäristövastuullisuuden kehittämiseen.

## Tunnistetut tavoitteet ja toimenpiteet

SAGIn tavoite on kehittää omaa toimintakulttuuriaan kaikilla tasoilla (toimisto, toimikunnat ja jäsen seurat) siten, että ympäristövastuullisuusnäkökulmat ovat luonteva osa jokapäiväistä toimintaa joka tasolla. Ympäristövastuusuunnitelman toimeenpano huomioidaan vuosittain liiton toimintasuunnitelmassa ja tehdyt toimenpiteet nostetaan esiin vuosikertomuksessa. Hallinto-toimikunta huolehtii suunnitelman päivitystarpeesta vuosittain ja tarpeellisia päivityksiä tehdään muutenkin tarvittaessa. Tämä suunnitelma liitetään vuosittain myös opetus- ja kulttuuriministeriölle lähetettävään liikuntaa edistävien järjestöjen yleisavustushakemukseen.

Ympäristövastuusuunnitelma kattaa liiton oman toiminnan kaikilta osin. Agilityyn ympäristövaikutuksia arvioidaan analysoimalla liiton omaa toimintaa sekä työntekijä- että toimikuntatasolla. Jäsenseuroihin ollaan säännöllisesti yhteydessä esim. kyselyin ja heiltä kerätään kokemuksia. Jäsen seurat pääsevät vaikuttamaan suunnitelman sisältöön heille suunnatuissa

työpajoissa, ja tavoitteena on vaikuttaa tätä kautta myös yksittäisten lisenssinhaltijoiden ajatteluun ja toimintaan. Suunnitelman konkreettisia mittareita otetaan huomioon liiton oman toiminnan lisäksi myös sidosryhmätoiminnassa.

Ympäristöasioista viestitään jäsenseuroille ja lisenssinhaltijoille kuukausittaisen sähköpostiuutiskirjeen ja liiton kotisivujen kautta. Viestintä pitää sisällään mm. ympäristösuunnitelman tavoitteiden ja niiden edistämiseksi tehtyjen toimenpiteiden esillä pitämisen ja yleisen ympäristötietouden lisäämisen.

Seuraavissa taulukoissa on listattu tunnistetut tavoitteet ympäristövastuullisuuden lisäämiseksi, niihin liittyvät konkreettiset toimenpiteet ja toteutumisen seurantakriteerit. Tavoitteet on jaettu kolmeen kategoriaan: toimisto, toimikunnat ja jäsenseurat.

## Toimisto

Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit ja seuranta
Vastuulliset yhteistyökumppanit	<ul style="list-style-type: none"> <li>Vastuullinen yritystoiminta yhdeksi kriteeriksi yhteistyökumppanien valintaan</li> <li>Ympäristöasiat kriteereiksi julkisen hankinnan kilpailutuksissa</li> </ul>	Tehtyjen toimenpiteiden raportointi vuosikertomukseen
Vastuullisuuden lisääminen viestinnässä	<ul style="list-style-type: none"> <li>Viestintä sidosryhmille</li> <li>Kuukauden ekovinkki seurojen jäsenkirjeeseen (myös seuroilta seuroille)</li> <li>Vuoden ekoseuran valinta (tai vuoden seuran palkitsemiskriteeristön kehittäminen)</li> <li>Vastuullisuusosion lisääminen SAGIn sivuille</li> </ul>	Uusi nimitys vuoden agilitytoimijoihin vuodelle 2024
Toimikuntien ympäristötietoisuuden lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Info-webinaareja toimikunnille välillisestä vaikuttamisesta seuroihin ja lisenssinhaltijoihin (jotka tallennetaan katsottavaksi myös myöhemmin)</li> <li>Työpajoja ja ideariihä toimikuntien jäsenille</li> </ul>	1 info-webinaari vuodessa (toteutus esim. ostopalveluna, seurasta löytyvä alan osaaja tai ympäristöalan harjoittelija)
Seurojen ympäristötietoisuuden lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Info-webinaareja seuroille (jotka tallennetaan katsottavaksi myös myöhemmin)</li> <li>Työpajoja seuroille</li> </ul>	1 info-webinaari vuodessa (joku seura esittelisi ympäristötoimiaan toisille esimerkikeissä omaisesti)
Postitustoiminnan hiihijalanjäljen vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Pyydetään tavarantoimittajia lähettämään tavara suoraan lopulliselle vastaanottajalle, mikäli mahdollista</li> </ul>	Kirjanpito postitusmuutoksista
Harrastusvälineiden elinkaaren pidentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Agilityesteiden huolto-, kunnostus- ja talvisäilytysvinkkejä seuroille</li> <li>Estevalmistajien haastatteluja</li> <li>Koordinointi: seurojen neuvot toisille</li> </ul>	1 uutinen aiheeseen liittyen vuodessa, neuvonta, seurakysely vuosittain

## Toimikunnat

Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit ja seuranta
Seurojen ympäristötietoisuuden lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Täsmäohjeistuksia ympäristöasioista seuroille liittyen toimikunnan aihealueeseen</li> </ul>	1 julkaistu täsmäohjeistus vuodessa

## Jäsenseurat

Tavoite	Toimenpiteet	Mittarit ja seuranta
Kierrätyksen aloitus/lisääminen seuratiiloissa	<ul style="list-style-type: none"> <li>Opastusta kierrätykseen uutiskirjeessä</li> <li>Tulostettavia kierrätysohjeita seurojen tiloihin</li> </ul>	1 kierrätysuutinen vuodessa, kierrätysohjeen teko v. 2024 aikana
Energian kulutuksen vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Hallien ja muiden lämmitettyjen tilojen sisälämpötilan laskeminen</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Uusiutuvan energian valinta	<ul style="list-style-type: none"> <li>Seurojen omien sähkösopimusten vaihtaminen uusiutuvaan energiaan</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Kasvisruoan tarjonnan lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Kanttiineihin kasvisvaihtoehtoja</li> <li>Talkooväen ruokiin kasvisvaihtoehto</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Ruokahävikin minimointi	<ul style="list-style-type: none"> <li>Talkoolaisten ja kanttiinien ruokamenekin seuranta</li> <li>Ylijäämäruoan jakaminen talkoolaisille</li> <li>Pakastetaan ylijäämäruoka tarjottavaksi seuraavassa tapahtumassa</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain.
Jätteiden määrän vähentäminen kanttiinissa	<ul style="list-style-type: none"> <li>Juoma omaan mukiin halvemmallalla kuin kertakäyttökuppiin</li> <li>Piirakkapalan, sämpylän tms. helposti syötävän tarjoaminen talouspaperiarkilla pahvilautasen sijaan</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Autojen tyhjäkäynnin vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Järjestetään yhteiskäyttöhäkkejä ja tarjotaan häkkitilaa lämmitetyissä treenihalleissa</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Yksityisautoilun vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Koordinoidaan kimppakyytejä treeneihin ja kilpailuihin (erityisesti talkooväki) seuran FB-sivuilla</li> <li>Mahdollisuus jättää oma häkki ja tavaroita lukittavaan lokeroon hallille, jotta voi saapua treeneihin/kisoihin julkisilla kulkuneuvoilla (missä yhteydet toimivia)</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain



Matkustuspäästöjen vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Järjestetään ns. kotikisoja: sama rata fyysisesti monessa eri paikassa, tulokset katsotaan yhteen <ul style="list-style-type: none"> <li>Esim. kennelpiirien väliset epäviralliset kisat, juniori-, parakilpailut</li> </ul> </li> </ul>	Kilpailutoimikunnan kartoitus toteutusmahdollisuuksista
Palkintotavaran vähentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Palkinnoksi lahjakortteja seuran kilpailuihin</li> <li>Palkinnoksi lahjakortteja lähituottajille ja -yrityksille (tavara tai palvelu)</li> <li>Hankitaan tavara- tai palvelupalkintoja lähituottajilta</li> <li>Tarjotaan sijoittuneille palkintojen valintamahdollisuus: tavara tai lahjakortti</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Kilpailuihin liittyvien paperitulosteiden minimointi	<ul style="list-style-type: none"> <li>Opastetaan sähköisen tulosjärjestelmän käyttöönotossa tulosten julkaisemiseen kilpailuissa</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Harrastusvälineiden elinkaaren pidentäminen	<ul style="list-style-type: none"> <li>Käytettyjen esteiden myynti muille seuroille tai harrastajille</li> <li>Käytettyjen agilityn koulutustarvikkeiden sähköinen kirpputori/myynti-ilmoitusten julkaisuun kannustaminen esim. seuran FB-sivuilla</li> <li>Hallille kirppishylly johon voi tuoda erilaisia tavaroita myyntiin/lahjoitukseen</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain
Harrastusvälineiden yhteiskäyttö	<ul style="list-style-type: none"> <li>Agilityn apuvälineiden ja koulutustarvikkeiden (esim. namiautomaatti, 2 x 2 kepit, pujotteluohjurit, koirien kehonhuoltovälineet, mattotargetit) vuokraus-/lainausmahdollisuus seuran jäsenille</li> </ul>	Neuvonta, seurakysely vuosittain

## Jatkosuunnitelmat

Selvityksessä tunnistettiin myös seuraavia ympäristöön vaikuttavia toiminnan osa-alueita, joiden vähentämiseksi ei suoraan löytynyt konkreettisia toimenpiteitä, mutta jotka on hyvä pitää mielessä ympäristövastuullisuutta kehitettäessä. Näitä voi myös käyttää esimerkiksi työpajojen aiheina ja näin kerätä jäsenistöltä ideoita toiminnan kehittämiseen. Jokaista toimijaa ja tekoa tarvitaan matkalla kohti kestävämpää huomista!

- Numeroliiveille kertakäyttöinen, mutta ympäristöystävämmä vaihtoehto
  - Nyt arvokisoissa käytettäviä numeroliivejä postitetaan, pestään ja kuljetetaan autoilla ympäri Suomen. Tähän käytetään suoraan SAGIn rahaa n. 4000 € vuodessa + työntekijöiden työaika. Lisäksi ympäristökuormitusta tulee pesemisestä, liivien kuljetuskilometreistä halleille ja halleilta, sekä postipakettien logistiikan päästöistä.
- Vaihtoehto kumirouheelle keinonurmihallin pohjaksi

- Kyselyiden vastausten perusteella yksi seuroista oli selvittänyt Saltex BioFill-materiaalia vaihtoehtona, mutta käyttökokemukset olivat sisätiloissa olleet huonoja. Ehkä tuotekehitys on mennyt eteenpäin parin vuoden päästä, tai markkinoille tulee joku toinen, ympäristöystävällisempi vaihtoehto?
- Selvitys aurinkopaneeleiden käytöstä hallien energiantuotannossa, iso kattopinta-ala hyötykäyttöön
  - Muutenkin jakaa infoa omavaraisuudesta energiantuotannossa?
- Kilpailukirjojen muuttaminen sähköiseksi
  - Kilpailevia koiria on n. 5500 kpl
  - Vuodessa n. 1000 koiraa aloittaa kilpailun
- Arvokisojen järjestämisen tukeminen paikoissa, joihin pääsee helposti julkisella liikenteellä
  - Mahdollisimman ympäristöystävällisten kulku- ja majoittautumistapojen valinta, kun varataan matkoja maajoukkueille, valmentajille ja tuomareille.
  - SAGIn budjettiin matkustus päästöjen (osittainen) vastuullinen kompensointi SAGIn toimesta?
  - Arvokisoihin liittyvää matkustamista koti- ja ulkomaassa ei pysty täysin välttämään, mutta ympäristövastuun asiat on hyvä pitää mielessä ja tarkastaa tilannetta vuosittain, mitä tekoja, vaikka pieniäkin, olisi tehtävissä.

## Lähteet ja lisäinfoa

YK:n kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030 <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia  
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-811-0>

Suomen Olympiakomitea ry, Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma 2020-2024  
<https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2020/02/ee3bcc3b-urheiluyhteison-vastuullisuusohjelma-2020-2024.pdf>

Hiilipäästöjen kompensointi: vaihtoehtoja on monia, esim. <https://www.compensate.com/in-finnish>